

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням педагогічної ради

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «28» 02 2025 р. протокол № 5

Введено в дію наказом

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «03» 03 2025 р. № 353

Директор Іван БІЛЯР

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»

підготовки фахового молодшого бакалавра
за освітньо-професійною програмою
«ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ»

2025 рік

Укладачі:

Тетяна ДРУЦУЛ, кандидат юридичних наук, викладач землевпорядних та юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Тетяна Антошук, кандидат архітектури, викладач землевпорядних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Ганна Антошук, викладач землевпорядних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач - методист

Розглянуто та схвалено

цикловою комісією агромеханічних та землевпорядних дисциплін

Протокол № 7 від «07» 02. 2025 року

Голова циклової комісії Ганна АНТОЩУК

Погоджено

методичною радою

Протокол № 4 від «27» 02. 2025 року

Голова методичної ради Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Предметом вивчення освітнього компонента «Вступ до спеціальності» є освоєння та розуміння процесів та передумов реформування земельних відносин в різні історичні періоди, а також проведення історичних паралелей з сучасністю.

Міждисциплінарні зв'язки: «Земельне право», «Правознавство», «Управління земельними ресурсами», «Землевпорядне проектування», «Організація діловодства».

Для кращого засвоєння матеріалу викладач повинен використовувати різноманітні форми і методи навчання: заняття на виробництві, заняття-екскурсії, рольові ігри, семінарські заняття, інноваційні технології, наочні посібники (карти землекористування, кадастрові плани, зразки документації з управління земельними ресурсами, цифрові моделі рельєфу, геоінформаційні системи, аерофотознімки, тематичні плакати, навчальні відеофільми, презентації, моделі земельних ділянок).

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочих навчальних програм викладачі можуть вносити обґрунтовані зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

Програма освітнього компонента складається з таких розділів:

1. Система освіти в Україні та підготовка фахівців у галузі земельних відносин
2. Історія розвитку землеустрою
3. Землеустрій у зарубіжних країнах
4. Землевпорядкування на сучасному етапі
5. Теоретичні основи раціонального використання земель та управління земельними ресурсами
6. Землеустрій як функція управління земельними ресурсами.

1. Мета та завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» є формування у здобувачів освіти знань з питань геодезії і землеустрою, які використовуються при вивченні спеціальних навчальних дисциплін, а також набуття практичних вмінь та навиків під час проходження навчальних практик з геодезії і землеустрою на основі спеціальних дисциплін ознайомлення і використання методів й методик проведення вимірювань на місцевості, оброблення отриманих результатів і подальшої практичної реалізації отриманих знань в майбутній землевпорядній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності» є: визначити зв'язок навчальної дисципліни з іншими прикладними та спеціальними дисциплінами при використанні знань з геодезії і землеустрою; означити сферу застосування, нормативно-правові документи, умови використання геодезичних вимірювань в сільському господарстві та ін. суміжних галузях; навести вимоги до сучасних й перспективних приладів вимірювань, напрям їх використання і технічні параметри; забезпечити умови використання, методіку визначення результатів вимірювань та оброблення отриманих результатів, означити правову кваліфікацію видів права землекористування; навести методики визначення і розрахунку середніх величин, максимальної і припустимої похибки результатів вимірювань; визначити головні параметри електронних геодезичних приладів; визначити умови використання індивідуальної і самостійно роботи в межах вивчення навчальної дисципліни; використання наукових основ праці в начальному процесі: лекційних, практичних і лабораторних занять.

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 193 Геодезія та землеустрій освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України «від 10.02.2023 р. № 137, відповідності до Наказу Міністерства освіти і науки України від 02.05.2023 року № 510 «Про затвердження Типового положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та

Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» у результаті вивчення освітнього компонента «Земельний кодекс України» здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері геодезії та землеустрою або у процесі навчання, що передбачає застосування теоретичних знань та методів геодезичних, фотограмметричних, геоінформаційних, картографічних технологій і систем та кадастру і оцінки нерухомості.

Загальні компетентності: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність планувати та управляти часом, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, вміння виявляти проблему, ставити та вирішувати завдання, здатність приймати обґрунтовані рішення, здатність працювати в команді, здатність розробляти та управляти проектами.

Спеціальні компетентності: знання основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів в професійній діяльності, знання спеціалізованого програмного забезпечення і ГІС систем та базові вміння програмувати для вирішення прикладних професійних задач, уміння застосовувати та інтегрувати знання і розуміння дисциплін суміжних інженерних галузей, здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, що впливають на формування технічних рішень, здатність застосовувати професійно-профільовані знання й практичні навички для розв'язання типових задач спеціальності, а також вибору технічних засобів для їх виконання, уміння аргументувати вибір методів розв'язування спеціалізованих задач, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення, використання відповідної термінології та форм вираження у професійній діяльності.

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен

знати:

- сучасні глобальні і регіональні екологічні наслідки незбалансованого землекористування;
- понятійну базу і наукову термінологію землекористування;
- сучасний стан землекористування в Україні;
- шляхи розв'язання екологічних проблем землекористування;
- історію земельних відносин;
- структуру управління земельними ресурсами;

вміти:

- використовувати наукову термінологію при оцінці землекористування;
- аналізувати різні системи землекористування і прогнозувати екологічні наслідки незбалансованого землекористування;
- вміти робити пошук необхідної інформації в сфері земельних відносин та вміти аналізувати і обробляти інформацію відповідно до особливостей функціонування державних органів управління земельними, лісовими і водними ресурсами, установ майбутньої діяльності;
- користуватися сучасними методами пошуку інформації;
- використовувати набуті знання, працевлаштуватися відповідно до набутого фаху.

7. Структура освітнього компонента

№ з /п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин				
		всього	у тому числі			
			лекційні	практичні	лабораторні	навчальна практика
1	2	3	4	5	6	7
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА						
1. Система освіти в Україні та підготовка фахівців у галузі земельних відносин						
1.1	Завдання та зміст початкової дисципліни «Вступ до спеціальності»	4	2			2
1.2	Система освіти в Україні	4	2			2
1.3	Підготовка фахівців у галузі земельних відносин	4	2			2
1.4	Підготовка «молодших бакалаврів» техніків-землепорядників у структурі навчального закладу.	4	2			2
1.5	Підготовка «молодших бакалаврів» техніків-землепорядників у структурі навчального закладу	4	2			2
По розділу 1		20	10			10
2. Історія розвитку землеустрою						
2.1	Виникнення геодезії та землеустрою(землерозподіл)	4	2			2
2.2	Історія розвитку земельних відносин в Україні	4	2			2
2.3	Історія розвитку земельних відносин в Україні в різні історичні періоди	4	2			2
По розділу 2		12	6			6
3. Землеустрій у зарубіжних країнах						
3.1	Землеустрій в Європейських країнах	4	2			2
3.2	Землеустрій країн Азії	4	2			2
3.3	Землеустрій країн Американського континенту	4	2			2
По розділу 3		12	6			6
4. Землепорядкування на сучасному етапі						
4.1	Теоретичні основи землеустрою	4	2			2
4.2	Використання сучасних приладів та обладнання для земельно-кадастрових робіт	4	2			2
4.3	Загальнодержавні та регіональні програми використання та охорони земель	4	2			2
По розділу 4		12	6			6
5. Теоретичні основи раціонального використання земель та управління земельними ресурсами						
5.1	Об'єкт державного	4	2			2

	землеустрою, земельні ресурси						
5.2	Структура управління земельними ресурсами в Україні	4	2				2
5.3	Землевпорядна служба органів місцевого самоврядування.	4	2				2
5.4	Ділова етика в землеустрої	4	2				2
5.5	Ознайомлення з роботою землевпорядної служби органу місцевого самоврядування	4	2				2
	По розділу 5	20	10				10
6. Землеустрій як функція управління земельними ресурсами							
6.1	Землевпорядкування в Україні на сучасному етапі	4	2				2
6.2	Землевпорядкування в Україні на сучасному етапі	4	2				
6.3	Землевпорядкування в Україні на сучасному етапі	4	2				2
6.4	Земельно-правові відносини та їх регулювання	2	2				
6.5	Земельно-кадастрові роботи	4	2				2
6.6	Державний контроль за використанням земель та їх охорона	2	2				
6.7	Грошова оцінка земель	2	2				
6.8	Ринок земель в Україні	2	2				
6.9	Ознайомлення з роботою державної землевпорядної служби	4	2				2
6.10	Ознайомлення з роботою державної землевпорядної служби	4	2				2
6.11	Комп'ютеризація землевпорядного виробництва	2	2				
6.12	Сучасні технології в землевпорядкуванні	2	2				2
6.13	Природоохоронна складова землевпорядкування	2	2				
6.14	Охорона праці в землевпорядкуванні	2	2				
6.15	Круглий стіл «Сучасне землевпорядне виробництво»	2	2				
6.16	Круглий стіл «Сучасне землевпорядне виробництво»	2	2				
	По розділу 6	44	32				12
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА							
КУРСОВА РОБОТА							
РАЗОМПО ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТУ		120	70				50

4. Зміст освітнього компонента

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

1.1. Завдання та зміст початкової дисципліни «Вступ до спеціальності» Зміст і завдання навчальної дисципліни «Вступ в спеціальність».

Спеціальність «Геодезія та землеустрій», суть та значення для розвитку нашої країни. Перелік підприємств, установ і організацій, що потребують штатного фахівця із землеустрою, земельного кадастру, земельного права, контролю за використанням і охороною земель, геодезиста.

2.2. Система освіти в Україні .

Структура освіти в Україні. Органи освіти: її функції та структура. Управління освітою. Закони України «Про освіту» та «Про фахову передвищу освіту». Рівні акредитації навчальних закладів. Права та обов'язки здобувачів освіти фахових коледжів.

2.3. Підготовка фахівців у галузі земельних відносин

Важливість здобуття вищої освіти для розширення і здобуття професійних навичок майбутніх фахівців. Система підготовки фахівців – землевпорядників. Адаптація вищої освіти України до вимог Болонського процесу

2.4. Підготовка «фахових молодших бакалаврів» технічних фахівців-землевпорядників у структурі навчального закладу.

Історія розвитку навчального закладу. Інфраструктура навчального закладу. Організація навчального процесу у фаховому коледжі. Історія розвитку спеціальності в коледжі. Особливості підготовки «технічних фахівців-землевпорядників».

2.5. Підготовка «фахових молодших бакалаврів» технічних фахівців-землевпорядників у структурі навчального закладу.

Освітньо-професійна програма підготовки спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій». Навчальний план. Викладацький склад, що забезпечує підготовку фахових молодших бакалаврів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій». Види та типи занять. Самостійне вивчення навчального матеріалу. Бібліотека та її роль у підготовці спеціаліста. Ступенева освіта

Розділ 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

2.1. Виникнення геодезії та землеустрою (землерозподілу)

Виникнення геодезії та землеустрою.

Перші землевпорядні дії

2.2. Історія розвитку земельних відносин в Україні

Коротка історія еволюції у земельних відносинах. Земельні відносини на території України в період входження до складу царської Росії. Земельні відносини на Буковині та в Галичині в складі Аїстро-Угорської імперії.

2.3. Історія розвитку земельних відносин в Україні в різні історичні періоди

Земельні відносини в радянській Україні. Розвиток земельних відносин у незалежній Україні (1990-2020 р.) Земельні відносини в Україні сьогодні.

РОЗДІЛ 3. ЗЕМЛЕУСТРІЙ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

3.1. Землеустрій у зарубіжних країнах західної Європи

Земельні реформи у країнах Європи. Поняття про землеустрій у зарубіжних країнах. Державні, регіональні та муніципальні програми використання і охорони земель.

3.2. Землеустрій країн Азії

Земельні реформи країн Азії. Державні, регіональні та муніципальні програми використання і охорони земель

3.3. Землеустрій країн Американського континенту

Становлення землеустрою на Американському континенті.

Державні, регіональні та муніципальні програми використання і охорони земель

РОЗДІЛ 4. ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

4.1. Теоретичні основи землеустрою

Мета, характер і зміст землеустрою. Принципи та завдання землеустрою. Землевпорядне виробництво та його інформаційне забезпечення.

4.2. Використання сучасних приладів та обладнання для земельно-кадастрових робіт

Значення земельно-кадастрових робіт.

Роль сучасного обладнання у підвищенні точності та ефективності. Перспективи розвитку технологій у земельно-кадастрових роботах.

4.3. Загальнодержавні та регіональні програми використання та охорони земель

Загальнодержавні програми використання та охорони земель. Регіональні програми управління земельними ресурсами. Перспективи розвитку програм охорони земель.

РОЗДІЛ 5. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ТА УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

5.1. Об'єкт державного землеустрою, земельні ресурси і їх використання

Поняття про земельні ресурси. Одиниця об'єкту державного землеустрою. Поняття про земельну ділянку. Земельний фонд України і його використання. 5.Продуктивне використання земель. Основні принципи раціонального використання земель

5.2. Структура управління земельними ресурсами в Україні

Структура органів державної землевпорядної служби. Головні обласні управління Держгеокадастру. Структурні підрозділи управлінь Держгеокадастру

5.3. Землевпорядна служба органів місцевого самоврядування.

Структура землевпорядної служби органів місцевого самоврядування. Функції землевпорядної служби органів місцевого самоврядування. Повноваження і обов'язки

5.4. Ділова етика в землеустрої

Поняття про етику ділового спілкування.

Роль етики в діяльності інженера-землевпорядника

5.5. Ознайомлення з роботою землевпорядної служби органу місцевого самоврядування

Структура та функції землевпорядної служби. Процедури та документообіг у сфері землевпорядкування. Практична діяльність та перспективи розвитку.

РОЗДІЛ 6.ЗЕМЛЕУСТРІЙ ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

6.1. Землевпорядкування в Україні на сучасному етапі

Зміст землевпорядкування, його завдання. Основні види робіт, які проводять на сучасному етапі землевпорядкування. Фінансування землевпорядних робіт.

6.2. Землевпорядкування в Україні на сучасному етапі

Експертиза землевпорядної документації. Сучасні технології землевпорядного виробництва.

Методи пошуку землевпорядної інформації.

6.3. Землевпорядкування в Україні на сучасному етапі

Види землевпорядних робіт.

Методи та проектні технології в землевпорядкуванні

6.4. Земельно-правові відносини та їх регулювання

Поняття земельних відносин. Об'єкти, земельних відносин.

Суб'єкти земельних відносин.

6.5. Земельно-кадастрові роботи

Поняття і загальна характеристика земельного кадастру. Структура державного земельного кадастру. Основні види земельно-кадастрових робіт.

6.6. Державний контроль за використанням земель та їх охорона.

Поняття про державний контроль.

Види державного контролю.

Повноваження контролюючих органів.

6.7. Грошова оцінка земель.

Нормативна грошова оцінка земель.

Експертна оцінка земель.

Проблеми та перспективи земельно-оціночних робіт.

6.8. Ринок земель в Україні

Поняття про ринок земель. Ринкові відносини. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення

6.9. Ознайомлення з роботою державної землевпорядної служби

Екскурсія в структури державної землевпорядної служби

6.10. Ознайомлення з роботою державної землевпорядної служби

Екскурсія в структури державної землевпорядної служби

6.11. Комп'ютеризація землевпорядного виробництва

Роль комп'ютеризації в землевпорядному виробництві. Основні положення створення цифрових планів і карт. Цифрові моделі рельєфу.

6.12. Сучасні технології в землевпорядкуванні

Поняття про ГІС-технології.

Навігаційні системи: GPS, GLONASS, BeiDou, Galileo

6.13. Природоохоронна складова землевпорядкування

Охорона природи і землеустрій.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Закон України «Про охорону земель».

6.14. Охорона праці в землевпорядкуванні

Поняття про охорону праці в землевпорядкуванні.

Види та напрямки галузевої охорони праці.

6.15. Круглий стіл «Сучасне землевпорядне виробництво»

6.16. Круглий стіл «Сучасне землевпорядне виробництво»

Самостійна робота

Основним завданням закладів фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є формування творчої особистості, спеціаліста, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувача освіти до активного здобуття знань, неocenенною є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведена на самостійне вивчення. Самі ж теми самостійного вивчення визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити дисципліну на засіб формування всебічно розвиненої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; екзамен.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Богіра М.С., Ярмолюк В.І. Землепорядне проектування: теоретичні основи та територіальний землеустрій: навч. посібник.- К.: Аграрна освіта, 2011.-416 с
3. Одарюк Т.С., Русіна Н.Г., Басенюк Т.І. Землепорядне проектування. – К. : Аграрна освіта, 2010. – 292 с
4. Третяк А.М. Землепорядне проектування. Теоретичні основи і територіальний землеустрій: Навч. посібник. – К. : Вища освіта, 2006. – 528 с.
5. Третяк А.М. Історія земельних відносин. – Київ : Вища освіта, 2000.
6. Третяк А.М., Другак В.М., Колганова І.Г. Землепорядне проектування: впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань та їх угідь.- К.:ТОВ "Август Трейд",2008.- 252 с.
7. Третяк А.М. Наукові основи землеустрою. Навчальний посібник.-К.:ТОВ ЦЗРУ,2002.- 342 с.

Допоміжна

1. Третяк А.М. Землеустрій землекористувань асоціацій особистих селянських і фермерських господарств (методичні рекомендації). – К. : ІЗУ УААН, 2003.
2. Третяк А.М., Друга В.М. Землеустрій при формуванні меж територій, реалізації земельних та економічних інтересів сільських, селищних та міських рад : методичні рекомендації. – К. : ІЗУ УААН, 2003.
3. Новаковський Л.Я., Добряк Д.С., Третяк А.М. та ін. Еталон технічної документації щодо встановлення обмежень і обтяжень у використанні земель сільськогосподарських підприємств. – К. : ІЗУ УААН, 2000.

Інформаційні ресурси

1. Земельний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Закон України «Про державний земельний кадастр» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>
3. Закон України «Про землеустрій» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
4. Закон України «Про охорону земель» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

Інтернет джерела:

Вебсайт: <https://surl.li/hozagw>